N°. 15. Donderdag 19 September 1901. 1ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD.

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . f 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . f 0.10
Bij contract aanmerkelijke verlaging.
Dienstaanbiedingen
25 cents per geheele annonce.

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie", en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht**, of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade**, beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4**, Den Haag.

De 5e Commissie vestigt de bijzondere aandacht op de vermindering der entree-prijzen voor de tentoonstelling in de Gothische Zaal. In de advertentie op de laatste bladzijde is dit duidelijk aangegeven.

Zij vertrouwt dat de leden der Vereeniging zullen medewerken om dit algemeen bekend te maken.

De leden hebben persoonlijk vrijen toegang.

Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengracht 4, dat iederen dag, behalve Zon- en feestdagen, van 10—12 en van 2—4 ure open is.

Gewone leden betalen eene contributie van f 1.— tot f 5.—. Zij, die f 5.— en meer 's jaars, of f 100.— in eens betalen, zijn donateurs. De leden kunnen, zoolang er geene afdeeling in hunne woonplaats is, kiezen bij welke afdeeling zij zich willen aansluiten.

Aan de donateurs en aan leden, die f 1.50 of meer contributie betalen, wordt het orgaan gratis toegezonden.

Ieder lid wekke in zijne omgeving, zooveel mogelijk, anderen op om lid der Vereeniging te worden en geve daartoe dit blad na het gelezen te hebben aan vrienden en bekenden.

„Voor den Inlander"

Ontvingen wij van C.	f 10.—
Van W. B. te Utrecht	„ 10.—
„ G. C. B.	„ 2.50
„ H. C. C. C. B.	„ 2.50
Uit Nijmegen	„ 1.50

Het doet ons leed, dat ook de zoo tot het hart sprekende bede van den Maleijer Abdul Rivai in het belang van de Javanen, zoo weinig invloed heeft gehad op de blijkbaar voor andere nooden niet zoo moeielijk te openen beurzen van onze landgenooten. Men schijnt ongevoelig of blind voor het leed, dat de Indische Inlander lijdt, want het voorwendsel van overdrijving door de Indische bladen, dat wij dikwijls hebben moeten hooren kan niet meer dienen, nu de uit degelijke bron ontvangen berichten bevestigden, dat daarginder hongersnood heerschte met al zijn verschrikkingen, toen onze Presidente hare eerste roep om hulp deed hooren. Wij danken het Dagblad van Zuid-Holland en 's-Gravenhage, het eenig blad dat, voor zoover wij weten, onzen laatsten oproep heeft gesteund.

Wil men niet geven langs den gewonen, en in ons oog zoo schoonen, weg van eigen bijdrage zonder trom of trompet en zijn er commissiën, verlotingen, fancy-fairs, collecten en wat al niet meer, noodig; ons is het wèl en, zooals wij trouwens reeds vroeger hebben gezegd, wij zullen gaarne een groot deel van het werk doen, dat er aan verbonden is, als er maar geld binnenkomt voor den noodlijdende inlander. Want wij weten maar al te goed, dat er ook nu nog geleden wordt onder den druk van den vroegeren nood en wij vreezen eene herhaling er van. Met eene flinke som in kas zouden wij dan *dadelijke* hulp kunnen verleenen, die zoo'n groote waarde heeft.

Niet goed begrepen.

In zijn bespreking van het oordeel der pers over den onlangs opgetreden Minister van Koloniën, wordt door «de Indische Gids» van September ook gewezen op hetgeen in ons nummer van 8 Augustus onder de nieuwstijdingen voorkomt. Na onzen welkomstgroet, luidende: «wij begroeten in den opgetreden Minister van «Koloniën een onzer ijverige medeleden van «*Oost en West*» te hebben overgedrukt en te hebben gezegd, dat wij het zeker heel goed bedoelden, vindt hij toch onze opvatting «eigenaardig» en zelfs eenigzins «grappig».

Wij kunnen ons deze oordeelvelling niet begrijpen, omdat de hoofdredacteur van «de Indische Gids" lid is van onze Vereeniging en zelfs lid der 4e commissie, die de verspreiding van kennis der Koloniën onder het gansche volk tracht te bevorderen en die tevens redactie zijnde van het Orgaan, zoo goed op de hoogte kon zijn van de reden, die wij hebben om ons te verheugen, dat de heer Jhr. Mr. T. A. J. van Asch van Wijck, thans Minister van Koloniën, was een der ijverige leden van het Bestuur van de Vereeniging «Oost en West" en na zijn benoeming tot burgemeester van Amersfoort, haar correspondeerend lid aldaar.

Wanneer echter, zelfs iemand uit ons eigen midden niet voelt, wat het zegt een *ijverig* lid van «Oost en West» te zijn en daarom onzen welkomstgroet dus niet goed heeft kunnen begrijpen, dan doen wij zeker wel een nuttig werk, door met een kort woord de motieven te geven, van hetgeen ons bij het optreden van het nieuwe Ministerie spontaan uit hart en pen was gevloeid.

Laat ons beginnen met te wijzen op hetgeen de lezer telkens heeft kunnen vinden bij het begin van elk nummer van het blad van «O. en W.» als het hoofddoel der Vereeniging:

„Het verspreiden van populaire kennis om-„trent onze Indiën onder gansch het volk en „het bevorderen der welvaart in die gewesten „om zóó doende en ook door het verleenen „van onderlinge hulp, ware belangstelling en „liefde te kweeken tusschen Nederland hier „en ginds."

Het komt ons voor, dat al gold het dit alleen, er niets «eigenaardigs», nog minder iets «grappigs» in te vinden is, dat men met voldoening er op wijst, dat een nieuw opgetreden Minister van Koloniën steeds voor dat doel ijverig werkzaam was.

Beschouwen wij echter de geschiedenis der Vereeniging van hare oprichting af, dan zal onze bedoeling nog beter blijken. Reeds op de eerste vergadering tot het vaststellen der Statuten, den 3den Mei 1899 in het lokaal Diligentia gehouden, werd, toen de heer van Kol het voorstel deed om bij de beschrijving van het arbeidsveld der Vereeniging in art. IV. de volgorde der alineas om te keeren, duidelijk gezegd en door de vergadering aangenomen, dat de volgorde geen maatstaf was voor de belangrijkheid der verschillende deelen van het program en dat arbeiden in het belang der Inlandsche bevolking en van de tot de blijvende bevolking van de Indiën behoorende Europeanen en andere vreemdelingen, evenzeer op den weg van «Oost en West» zou liggen, als de hulp in Europa aan alle Indiërs te verleenen.

Bij de oprichting der afdeeling Nederlandsch-Indië vroeg een der aanwezigen, of het werk van «Oost en West» ook de Oost-Indische paupers zou ten goede komen, waarop bevestigend werd geantwoord. Het Hoofdbestuur der Vereeniging vond hierin aanleiding, om in n°. 3 van ons orgaan er op te wijzen, dat in art. III der Statuten bij de overschrijving van het doel der Vereeniging o. a. te lezen staat: «*de bevordering* «*der belangen van allerlei aard voor hen, die* «*in Nederlandsch Oost- of West-Indië verblijf* «*houden*»

Nog duidelijker kwam de bedoeling van dit Statuten-artikel uit op de vergadering den 3den Mei 1901 gehouden, tot oprichting eener Afdeeling te Amsterdam, waarin namens het Hoofdbestuur door de presidente werd verklaard, dat het lot van den Inlander en van den vasten bewoner van Oost- en West-Indië, in de eerste en voornaamste plaats aanspraak had op de ernstige zorgen en den krachtigen arbeid der Vereeniging

Toen daarna een der oprichters van de afdeeling, Luit.-Kolonel Jhr. G. Graafland zeide, dat hij steeds de rechten van den inlander had gesteld boven die van den Europeaan, werd dit door een algemeen applaus van de Vergadering begroet.

Trouwens de Presidente en het Hoofdbestuur behoefden het niet te zeggen, dat belangstelling in den economischen toestand van onze koloniën tot eerste zorgen der Vereeniging behoorden, want van af het verschijnen van het orgaan, is dit immers gebleken uit bijna ieder nummer van ons blad. *Indië bestuurd in het belang van Indië zelf*, was scheering en inslag van bijna alles, wat daarin werd geschreven, en hoe kan het nu iemand verwonderen, dat wij ons verheugden, toen aan het hoofd van het Departement van Koloniën — dat nog altijd de spil is van ons koloniaal beheer — een man optrad, die niet alleen de stelling: «*dat Indië in het belang van den inlander moet worden geregeerd*» tot leuze heeft — want leuzen beteekenen soms zoo weinig in de praktijk —, maar dien wij ijverig met ons werkzaam hadden gezien, om het beginsel, dat daarin is neergelegd en dat naar onze meening het eenige juiste is voor een gezond koloniaal beheer, te helpen bevorderen.

Mededeelingen.

I. *Van het Hoofdbestuur.*

Thans nu het winterseizoen weder kans geeft op druk bezochte vergaderingen en goed gevulde zalen, bij het houden van lezingen en voordrachten, meenen wij, zoowel de commissiën, als de afdeelingen en correspondenten te moeten oproepen voor dien arbeid.

Vooral het houden van volksvoordrachten met lichtbeelden, waartoe reeds kort na de oprichting onzer vereeniging het plan werd gemaakt, kunnen wij voor de propaganda van ons werk niet genoeg aanbevelen. In overleg met de 4e Commissie, hebben wij het beter geoordeeld dien arbeid van haar bij de afdeelingen over te brengen, die zeer zeker ieder in hare omgeving daarvoor beter zullen kunnen zorgen, dan een enkele commissie dit kan doen over het gansche land.

Hoewel wij een sciopticon bezitten, dat wij op verzoek gaarne overzenden, als men het ons vraagt, terwijl ook lantaarnplaten, die Indië betreffen, genoeg te krijgen zijn, blijven er toch nog twee ernstige moeielijkheden, die het geregeld houden van die voordrachten in den eersten tijd zullen in den weg staan, namelijk:

1e Het hebben van een voldoend getal sprekers, dat zich tot het *geregeld* houden van voordrachten wil verbinden. Zoolang men niet tot regelen overgaat, lijkt dit bezwaar niet groot, maar de ondervinding heeft aan de 4e commissie het tegenovergestelde geleerd.

Wij verzoeken daarom aan hen, die even als wij het groote nut beseffen van die volksvoordrachten voor de koloniale opvoeding van ons volk en die lust voelen, om door het houden van voordrachten of lezingen, daartoe mee te werken, zich op te geven aan den Secretaris der 4e Commissie Mr. G. van Slooten, Conradkade 43.

Reis en verblijfkosten worden vergoed, maar honorarium kan door onze jonge Vereeniging niet worden betaald.

De afdeelingen, die Voordrachten willen doen houden, maar zelf geen sprekers hebben, kunnen zich ter zake wenden tot bovengenoemden Secretaris der 4e Commissie.

Dit geldt niet alleen voor volksvoordrachten, maar ook voor lezingen, die men voor de afdeelingsleden of tegen entreegeld wil doen houden.

2e. *Het betalen van lokaalhuur*, want door de geringe minimum contributie, die door het grootste getal der leden wordt betaald, zijn de afdeelingskosten niet op groote uitgaven berekend. Dit bezwaar is somtijds te ondervangen, wanneer men zich in verbinding stelt met andere Vereenigingen, die volksvoordrachten doen houden, zooals Toynbee, Patrimonium, het Nut van 't Algemeen, Volksonderwijs enz. Ook kiesvereenigingen zullen dikwijls gaarne een degelijke voordracht hooren over Indische zaken en toestanden.

Behalve de Volksvoordrachten, kan men echter ook lezingen doen houden tegen betrekkelijk gering entree, zoodanig, dat de kosten van zaalhuur enz. kunnen worden gedekt.

Wij meenden bovenstaande aanwijzingen te moeten geven, omdat wij het houden van voordrachten gedurende den winter voor een der zeer nuttige punten houden van het program onzer Vereeniging.

Het Dagelijksch Bestuur:
N. VAN ZUYLEN—TROMP, Presidente.
G. P. H. H. GONGGRIJP, Penningmeester.
Mr. A. SLOTEMAKER, Secretaris.

Uit vreemde Koloniën.

Indië in het Engelsche Parlement.

In het Engelsche tijdschrift: „British-Indian Commerce and Eastern Trade," komt maandelijks een artikel voor, waarin met veel kennis van zake en gezond critischen geest bovenstaand onderwerp behandeld wordt door „The Parliamentary Asmodeus". Uit het Juni-nummer halen wij aan:

„Het lijkt wel, of het Lagerhuis Indië vergeten is. Trouwens het is een van ouds aangenomen dogma van alle partijen geweest: *hoe minder er in het parlement over Indië gerept wordt, hoe beter*. Mag de eene staatssecretaris al den anderen zijn opgevolgd, naarmate de regeeringspartij, die op het kussen kwam, deze leer heeft stand gehouden. Toen Sir Henry Fowler aan het Departement van Koloniën kwam, vloeide hij over van goede bedoelingen, zóó dat hij bijna in geestdrift geraakte, maar het dogma zette hem den domper op en ook hij verviel in den ouden sleur. Lord George Hamilton, de tegenwoordige Secretaris-Generaal heeft dit ambt vroeger reeds eenmaal bekleed. Hij is met die leer altijd op een goeden voet geweest; op zijn Indisch zou men zeggen: zij was zijn witverkoren levensgezellin. Lord George heeft nu een goeden tijd; er zijn al heel weinig hekelaars in het Lagerhuis; er hadden dan ook geen ernstige interpelaties plaats. Op het punt van Indische zaken, schijnt het nieuwe Parlement nu reeds zieltogend. Zou dit het begin zijn van langzame ontbinding?

Op weinige uitzonderingen na, stellen de leden, die werkelijk iets van Indië afweten, geen belang in het welzijn der Indische bevolking! Het is een feit, dat Indië ondergeschikt is gemaakt aan de politiek en dat het daarom slechts uit een imperialistisch oogpunt beschouwd wordt. De enkele ernstige mannen, die de Indische zaken zouden willen bespreken uit een humanitair standpunt, en zich zouden willen wijden aan de welvaart der Inlanders door bevordering van onderwijs, industrie en landbouw hebben geen invloed, omdat zij niet in de eerste plaats partijmannen zijn.

Een beroep op hart en geweten, waar het Indië betreft, is altijd tot doovemans ooren gericht; de waan, dat Indië het best bestuurde kroondomein is, schijnt zoo ingekankerd, dat ieder betoog om het tegendeel te bewijzen, slechts achterdocht en cynisme ontmoet. Er is een belofte gedaan, dat er zich een Indische fractie zou vormen, die het Parlement omtrent Indië en zijne nooden zou inlichten, maar tot nu toe is daarvan nog niets gekomen, en het laat zich niet aanzien, dat 't er binnen dezen zittingstijd van komen zal.

Toch is er één goed ding tot stand gekomen, een lichaam, dat de publieke opinie op het goede spoor kan leiden, n.l. een „Indische Hongersnood-vereeniging.', Zij draagt een droeve naam, maar de lichtzijde er van is, dat zij binnen de muren van het Lagerhuis, uit ernstige gesprekken en beraadslagingen geboren werd. Zij staat buiten de politiek, in dien zin, dat iedere partij zich bij haar aan kan sluiten. Vurige radicalen en beslist conservatieven, als Sir Mancherjee Rhownaggree, kunnen samenwerken met het doel, middelen te vinden, om die verschrikkelijke hongersnooden te voorkomen.

Het oprichtingsplan werd in de laatste zitting door Sir William Wedderburn ingeleid en met tamelijk veel sympathie ontvangen. Men stelt zich voor een locaal onderzoek in te stellen naar de oorzaken van den nood. De hoofd-redenen zijn, zooals algemeen aangenomen, gebrek aan water, om den grond vruchtbaar te maken en tijdperken van groote droogte, bezoekingen Indië door de natuur opgelegd.

Maar er zijn ook, zoo wordt er beweerd, bijkomende omstandigheden, die verbetering eischen, en wier uit-den-weg-ruiming zoo al niet de hongersnoode voorkomen, dan toch de gevolgen er van leenigen zou. De nasporingen door de Hongersnood-vereeniging voorgesteld, zullen mogelijk velerlei gebreken in het Indisch-beheer, aan den dag brengen, maar dit mag, volgens de oprichters, geen reden zijn, om ze niet te doen plaats hebben, want zij vinden terecht, dat de schuld van iederen misstand of achterlijkheid in het koloniaal beheer, te wijten is aan alle politieke partijen zonder onderscheid en dat het nationaal geweten aansprakelijk is voor wegneming of herstel.

De leden hebben de verzekering gegeven, te zullen waken, dat geen smet van politiek partijbelang het pogen tot de uitvoering hunner plannen en onderzoekingen zal ontsieren en in Parlementaire kringen althans, stelt men vertrouwen in deze belofte door mannen van karakter afgelegd. Straks zal de Vereeniging haar stem doen hooren in het Lagerhuis, want bij hetgeen zij onderneemt, zal zij hulp en medewerking van het gouvernement behoeven. Er wordt van officieele zijde op gezinspeeld, dat hoewel zij, die den Secretaris van koloniën van raad dienen, wars zijn van iedere beweging door particulier initiatief in het leven geroepen er toch een algemeen sympathie heerscht voor het doel dezer Vereeniging en dat Lord George Hamilton goedschiks mee zal moeten doen.

Intusschen zien wij verlangend uit naar de behandeling der Indische begrooting; de datum daarvoor is nog niet vastgesteld, maar wenschelijk zou het zeker zijn, dat het Parlement dan zoo voltallig mogelijk ware en het debat er over niet beperkt werd tot èène zitting. Het jaarlijksch overzicht, dat door den secretaris generaal zal worden aangeboden, zal waarlijk stof genoeg leveren voor dagenlange gedachtenwisseling. Zeker zullen wij dan weer verblijd worden met de tijding, dat de hongersnood geweken is of tenminste, dat de duur en de ellende er van verminderd zijn, met de noodige loftuitingen over de bewonderenswaardige pogingen, die er gedaan werden en de zelfopoffering betoond door Indische ambtenaren ter bestrijding van de bezoeking. Iedereen zal in die bewondering opgaan, maar toch zal men niet kunnen vergeten, dat Indië den hongersnood nog niet te boven is. Het feit, dat een half milloen menschen, nog steeds door ondersteuningswerken (relief-works) geholpen moeten worden, baart groote bezorgdheid. Zekerlijk zal het opgemaakte budget aan een scherp onderzoek moeten worden onderworpen, gelet op de steeds toenemende eischen van het militair departement en de magere sommen, bestemd voor irrigatiewerken in vergelijking met het bedrag, toegezegd voor de uitbreiding van het spoorwegnet."

WEEKOVERZICHT.

Een van de eerste woorden, door den nieuwen President der Vereenigde Staten, Theodore Roosevelt, gesproken, hield reeds in, dat hij geheel in denzelfden geest, als Mac Kinley, het bewind zou voeren. Wij zullen dit natuurlijk nog moeten afwachten. „Met het ambt komt het verstand" en niets is waarschijnlijker, dan dat de nieuwe titularis in sommige zaken tenslotte toch zijn eigen koers zal willen sturen. Maar in elk geval waren deze woorden te verwachten geweest. Èn om een dreigende paniek te bezweren èn om de populariteit, waarin zich Mac Kinley's beleid bij het grootste gedeelte van het Amerikaansche volk mocht verheugen, ware het in geen geval geraden geweest, om plotseling een nieuwen stijl van regeeren aan te kondigen De geldkoningen zouden daarenboven niets van die nieuwigheden hebben willen weten; de tegenwoordige regeering is hun schepsel en, daar zij de macht voor het oogenblik nog volkomen in handen hebben, zal daaraan niet mogen worden getornd. Het protectionisme, de trustbeweging, de amalgamatie

der groote spoorverbindingen en het imperialisme, ze zullen dus voorloopig ongestoord zich blijven ontwikkelen. Cuba en Philippijnen blijven Amerikaansche kolonies en straks komen er wellicht nog andere bij. En de dollar blijft koning.

In verband met den moord op den president klaagt een Duitsche krant over den lichtvaardigen critischen toon, die tegenwoordig beschouwingen omtrent de persoonlijke verrichtingen van regeerende personen in couranten-artikelen en brochures pleegt te kenmerken. Daarmee werkt men de anarchistische zienswijze, dat de hoofden der staten van dezen tijd een troep prullen en gekken zijn, die hoe eer hoe beter moet worden opgeruimd, in de hand — zoo zegt het blad. Men zou de vraag kunnen stellen of sommige vorsten tot zulke destructieve kritiek niet de meest gereede aanleiding gaven, wanneer men er althans niet voor terug deinst daardoor reeds het publiek op oneerbiedige gedachten te brengen. Maar dit mag men wel zeggen, dat somtijds de krant, met groote onpartijdigheid zich van haar taak kwijtend, naast de schaduw ook het licht even nadrukkelijk aanwijst. Daarom zijn wij zoo blij en verheugd, dat het nu overal gedrukt staat, dat Wilhelm de beroemde Chineesche astronomische instrumenten niet — ahem! — zich toegeëigend heeft, maar dezen trots van China, deze onbetaalbare monumenten van eene oude nationale wetenschap, als een fatsoenlijk mensch heeft gekocht, vóórdat hij ze in zijn tuin heeft laten zetten.

Misschien doet zich spoedig weer een gelegenheid voor om een dergelijk koopje machtig te worden. Want het schijnt, dat de Chineezen er toch maar niet toe kunnen komen van de vreemde duivels te gaan houden. Noch de plunderingen, noch het branden, noch het onthoofden heeft in hun halstarrige gele koppen de idee van broederliefde ook voor den westerling kunnen doen post vatten. De berichten, die zoo nu en dan overkomen, luiden, wat dat aangaat, niet hoopvol. Zoo meldt nu weer de *Ostasiatische Lloyd*, dat een nieuwe revolutionaire beweging voortdurend om zich heen blijft grijpen. De Lien-Tsjoean-hoei, eene geheime vereeniging, die zich voornamelijk verzet tegen het betalen van schadeloosstelling aan de Christenen, wint steeds in aantal en macht. Het is thans reeds een bond van gezeten boeren, bij wie zich de vroegere Chineesche officieren en Boxers hebben aangesloten. Iedere familie zendt een vertegenwoordiger naar de bijeenkomst der Lien-Tsjoean-hoei, en wie dit weigert, stelt zich bloot aan de willekeur van het bondsbestuur, dat hem als vijand behandelt. De keizerlijke troepen, die tegen den bond werden afgezonden, zijn verslagen. Reeds zijn de bondstroepen in de onmiddellijke nabijheid van Paoting-foe. Tal van plaatsen zijn in hunne handen. Wanneer nu de „geregelde" Chineesche troepen er niet in kunnen slagen om deze ontevredenen tot andere inzichten te bekeeren, dan zal het weldra noodig worden wederom een even waardig protest te doen hooren als voorheen, en wie weet of er ook dàn weer niet „wat te sjachelen" valt.

Intusschen viert de broederliefde en de lieve vredebegeerte in Europa hoogtij. Het mysterieuse proces, waardoor met een geweldige oorlogsdemonstratie, manoeuvres op grooten schaal te land en ter zee, eindeloos kanongebulder en een knallende broederkus bij den doortocht van een machtig vorst, de Europeesche vrede weer voor onafzienbaren tijd verzekerd wordt, gaat boven ons beperkt verstand. Maar het middel zal wel onfeilbaar zijn. En daarom zullen wij voor alle zekerheid ook maar gewicht hechten aan de reis van den Czaar, al blijft er bij ons een flauw vermoeden bestaan, dat over twintig of dertig jaar geen sterveling meer naar deze wereldschokkende gebeurtenis zal vragen. De opvatting van de wereldgeschiedenis wordt heden ten dage steeds minder dynastiek, dat is zeker, maar bij gelegenheid moet het oude kijkspel weer eens voor den dag worden gehaald en wordt er nog een oogenblik gedaan alsof waarlijk de vriendschap der vorsten, de antipathie der democraten en aristocraten vrede of oorlog kan maken, wanneer de handelsbelangen het anders willen. Evenwel men amuseert zich in zulke dagen hier en daar.

Van veel grooter gewicht dunkt ons het in werking treden van de bepalingen der laatste engelsche proclamatie voor Zuid-Afrika. De tijd zal leeren wat er practisch mee bereikt wordt, maar zooveel is nu reeds zeker, dat door deze enkele onverantwoordelijke daad het heel kleine weinigje, dat door internationale bewegingen tot het ontwikkelen van het oorlogsrecht is bijgebracht, geheel is vernietigd. Na de reeks van schandelijke precedenten thans door een groote natie in een brutalen rooftocht gesteld, is alles weer mogelijk en gerechtvaardigd geworden. (Ook voor eventueele expedities ter bevestiging van ons direct gezag in de bezittingen van Nederland)!

De wensch is hierbij wellicht de vader van de gedachte, maar dikwijls hebben wij den indruk gekregen dat deze datum van den 15 September 1901 in latere jaren zal worden aangewezen als het oogenblik waarop een groot rijk in zijn val niet meer te stuiten is geweest.

Terwijl wij dit schrijven, staat het politiek leven in Nederland nog op het doode punt. De nieuwe premier heeft de balans opgemaakt van de door zijn voorganger verlaten affaire en statig onder het gejuich van eenige zeer kleine luiden het oude tijdperk afgesloten. Opgemerkt eenige bedrukte gezichten in 's lands raadzaal: in geen vier jaar op zijn minst zouden ze op hun geliefkoosd bankje mogen zitten. Sommigen werkloos, enkelen wellicht broodeloos. Straks de opening van een nieuwe zitting met vele nieuwe mannen met zeer oude ideëen. Wat zullen ze met Nederland, wat met Indië doen?

Het is toch wel plezierig — al is men 't zelf niet in allen deele met de bestuursrichting eens — zoo nu en dan te lezen wat vreemdelingen schrijven van onze Oost, en allergenoegelijkst moet die lectuur wezen voor een flink B. B.-man. Chailley-Bert is in de wolken, de Engelschen peinzen op geschikte navolging, nu is ook weer Haeckel vol bewondering voor wat wij in Oost-Indië praesteeren.

Dat het tegenwoordige Hollandsche regeeringsstelsel in Insulinde, in het algemeen genomen, voortreffelijk is en in vele opzichten alle andere koloniale regeeringen, met name ook de Engelsche en de Duitsche, als voorbeeld aanbevolen mag worden, daarover — zoo schrijft hij in de *Deutsche Rundschau* van September — zijn Wallace en de meeste nieuwere reizigers het eens. Of hij zelf het met die uitspraak eens is, verklaart Haeckel niet uitdrukkelijk, maar hij zegt wel, dat het beste bewijs voor den bloeienden toestand van Java is de sterke vermeerdering der bevolking in de negentiende eeuw, die van 3 tot 24 millioen is toegenomen en zich, in een paradijsachtige omgeving, verheugt in algemeenen welstand en het hoogste geluk: tevredenheid. Slechts op twee zaken acht Haeckel zich verplicht opmerkzaam te maken, omdat in de nieuwe Duitsche koloniën, tot groot nadeel van dezen, daarop geen acht wordt geslagen. Ten eerste, dat men de inboorlingen, meerendeels Maleiers, zooveel mogelijk ongestoord hun nationale zeden en gebruiken laat voldoen. Ten tweede, hun gewelddadige pogingen tot bekeering door zendelingen bespaart.

Wat het inlandsch bestuur aangaat, zijn de Hollanders er op uitstekende wijze in geslaagd, dit zooveel mogelijk door inlanders zelven te laten uitoefenen en toch het gezag van hun eigen opperbestuur ongerept te handhaven. Taal en volksgebruiken worden ontzien; voor onderwijs wordt zooveel gedaan als voor den lageren trap van ontwikkeling van de Maleische volksmassa wenschelijk en doelmatig is. En men vermijdt hun eigenaardigheden der Europeesche beschaving op te dringen, die ons zelven wel is waar zeer gewichtig en onontbeerlijk toeschijnen, doch den Javanen noch welkom noch nuttig kunnen zijn. In dit opzicht zouden de Duitsche koloniale ambtenaren nog veel van de praktische Hollanders kunnen leeren. Hetzelfde geldt van het godsdienstige leven; afgedwongen bekeering wordt vermeden; de werkzaamheden der missiën worden zooveel mogelijk beperkt. Het zegenrijke gevolg is een religieuse vrede, die iederen vrijdenkenden Europeaan weldadig aandoet en zeer voordeelig afsteekt bij de weerzinwekkende kerkelijke twisten in Europa. Men reist door het grootste gedeelte van den Nederlandschen Archipel — met name door gansch Java — veiliger en rustiger dan door vele landen van Europa. Dit is grootendeels te danken aan den zachten en onderdanigen aard der Maleiers en het goed geregelde bestuur, maar gedeeltelijk ook aan de vredelievendheid en de verdraagzaamheid der naast elkander levende gezindten.

Nu wij het toch over onze voortreffelijkheid hebben, mag hier met vreugde worden vermeld, dat, wat wij in ons vorig nummer reeds ongeloofelijk noemden, nl. dat de opiumregie in Java's Oosthoek geheel fiscaal zou zijn opgevat, en dat in een bepaalde residentie nog wel met machtsmisbruik, thans op goed gezag wordt tegengesproken. Iemand, die met de plaatselijke toestanden uitstekend bekend is, schrijft aan het Handelsblad, dat de patih, eerst weken na 's residents vertrek tot dien rang benoemd, bekend stond als een der flinkste inlandsche ambtenaren, die zich, als wedonokota, er zeker niet toe zou hebben geleend om, ter verkrijging van een wit voetje bij den resident, zelf regieopium te koopen en onder de bevolking te doen debiteeren.

Dit is waarlijk een van de heugelijkste tijdingen die in deze week tot ons zijn gekomen!

v. S.

VARIA.

Gouverneur Barge. In het nummer van 24 Augustus wijdt de „Amigoe di Curaçao" een zeer waardeerend woord aan den, dienzelfden dag, naar Europa vertrekkenden Gouverneur, mr. C. A. H. Barge. Trouw en overtuigd Katholiek, zegt het blad, heeft hij onder alle omstandigheden, getoond dit te zijn en in zijne oprechtheid, ook in andere opzichten, was zijn groote kracht gelegen. Het mocht zijn, dat niet allen van hem hielden, toch moesten zij hem achten en hoogschatten.

Na die inleiding schrijft de „Amigoe" het volgende: Heeft Curaçao, gedurende het bestuur van Gouverneur Barge, niet gewonnen aan innerlijke kracht, men wijte het niet aan den vertrekkenden landvoogd.

Curaçao dankt zijn voorspoed aan een gunstige weersgesteldheid en aan den vrede in de nabijgelegen republieken. Bijna onafgebroken heeft gedurende het bestuur van Gouverneur Barge droogte de kolonie Curaçao geteisterd; reeds tien jaren wordt Venezuela verscheurd door binnenlandsche twisten. Vandaar tegenspoed, achteruitgang in onze kolonie. Echter die tegenspoed is voor den minderen man dikwijls minder nijpend geworden, omdat gouverneur Barge, zoowel met openbare als met eigen middelen, de armoede heeft zoeken te bestrijden.

Uiterlijk daarentegen is Curaçao gestegen in aanzien. De omliggende landen zien met eerbied naar ons eiland, zij vereerden Gouverneur Barge met hunne vriendschap en hoogachting en zochten meermalen die gevoelens uit te drukken door aanbieding van stoffelijke geschenken.

En ook zij, die, hetzij in krachtig vertoon, hetzij met vredevolle zending hier kwamen als vertegenwoordigers van vreemde natiën, prezen steeds de hoofsche waardigheid, waarmede Gouverneur Barge hen ontvangen had. Zij bewaarden van hun verblijf op ons eiland de aangenaamste herinneringen en brachten die over naar het land hunner geboorte, om daar geestdrift en bewondering te wekken voor het nijvere eiland, wiens bestuurder voor hen was de man van hooge ontwikkeling en edelen zin.

Gouverneur Barge heeft den oud-hollandschen naam hoog gehouden onder ons, maar ook onder de vreemdelingen. Ons gaf hij het beeld van den eerlijken, streng-zedelijken Hollander, op wiens naam geen smet of blaam kleeft; den vreemdeling was hij de waardige vertegenwoordiger der kleine, maar krachtige natie, over welke in Koningin Wilhelmina de lieftalligheid zelve heerscht. Daarom waardeeren en stellen wij op hoogen prijs het bestuur van Gouverneur Barge, die den hollandschen naam heeft doen eerbiedigen zoowel hier als in den vreemde.

⁂

Uit de Indische Gids. In ons nummer van 11 Juli kwam een ingezonden stuk voor, geteekend V. D. en getiteld: „Het gevolg der Jongste Verkiezingen". Bij de bespreking daarvan in de Indische Gids van September heeft de redactie van dat maandschrift de onderteekening v. D. doen drukken en omdat dit nu aanleiding zou kunnen geven tot gissingen en vergissingen, wat den naam van den schrijver betreft, wenschen wij op die fautieve overname te wijzen. De letters V. D. duiden geen naam aan, maar zijn gekozen als de beginletters van „Vrijzinnig Democraat". De schrijver van het artikel gaf ons vergunning dit hier te vermelden.

Van de Indische Gids sprekende, kunnen wij niet nalaten onze verwondering te kennen te geven, over het verwijt van de Redactie aan het Algemeen Handelsblad dat het een Indisch bericht overnam, de opium-regie betreffende, waaruit schuldige, uit overdreven dienstijver voortspruitende fiscaliteit van een overleden Resident zou blijken. Ook wij hebben dat artikel in ons vorig nummer besproken, zonder aan dezen van het tooneel verdwenen hoofdambtenaar te denken, omdat de zaak waarover het handelt, voor de toekomst van Java van zulk een overwegend gewicht is.

De R. van de I. G. zegt hieromtrent iets, wat ons aan 't boek van Bas Veth deed denken. Zij is namelijk van meening, dat het Handelsblad zich met deze onverkwikkelijke zaak niet had moeten inlaten. „Het Nederlandsche publiek", zoo luidt het, „is geen Indisch publiek en maakt een zeer scherp onderscheid tusschen zaken en personen. Op dit punt bezit men hier zeer fijne voelhoorns. Een perkara als deze behoort in Indië uitgevochtten te worden, niet hier te lande".

Wij brachten ruim 23 jaren in O.-Indië door en zijn nu weer ruim 15 jaren terug, maar dat verschil in voelhoorns is ons gelukkig nooit opgevallen.

Wanneer de red. van de I. G., bedoelt, dat het Nederlandsch publiek, ter wille van personen, de zaken, al zijn ze van groot algemeen belang, soms liever in den doofpot stopt, dan houden wij het met het Indische.

⁂

Vrouwen emancipatie in Engelsch-Indië. „In de current notes" van het maandblad „British Indian Commerce and Easteren Trade" vinden wij de aankondiging, dat mrs. S. Satthianadhan Royapettah te Madras een „Indian Ladies Magazine" (Indisch Damestijdschrift) zal uitgeven. Het zal zijn een maandblad, dat in het Engelsch wordt geschreven en aan de belangen der Indische vrouw is gewijd. Die emancipatie der vrouwen van het land zal, zegt de genoemde Revue, zeker ieder oud-model Hindoe verslagen doen staan van schrik en met leedwezen zal hij zich de oogen wrijven als hij de aankondiging leest van het Vrouwenblad onder de redactie van eene echt-Indische.

⁂

Import notes from Java. In het Augustus-nummer van hetzelfde tijdschrift komen „Import notes" (invoer-rapporten) over 1900 van ons Java voor die natuurlijk niet gunstig luiden. De minder gunstige toestand wordt toegeschreven aan de hooge prijzen van katoenen goederen, die samenvielen „met een aanmerkelijke vermindering van koopkracht der inlandsche bevolking, die een gevolg was van een gedeeltelijke mislukking van den rijstoogst en een geheel mislukken van den oogst van de meeste andere voor inlandsch verbruik bestemde producten." Verder geeft het artikel een vergelijking van den invoer van verschillende soorten van goederen uit Engeland, Duitschland, Nederland, Zweden enz. Wat ons daarbij opviel, is dat een belangrijke vermeerdering van koper uit Engeland wordt vermeld tegenover vermindering uit Nederland en zulks terwijl ettelijke jaren geleden hoofdzakelijk Nederlandsch koper op Java werd ingevoerd.

Oost- en West-Indische Berichten.

De opengevallen Residentszetel van Soerabaja. — Eergisteren deelden wij mede, op gezag van het *Soer. Hbl.* dat de heer H. J. W. van Lawick van Pabst, hoofdinspecteur der cultures, een ernstige candidaat zou zijn voor de betrekking van resident van Soerabaja.

Dat de Regeering aan den heer Lawick van Pabst denkt voor Soerabaja, is zeer waarschijnlijk, maar wij kunnen daaraan op goed gezag toevoegen, dat de hoofdinspecteur der culturës zich volstrekt niet candidaat gesteld heeft en, naar wij meenen te weten, de betrekking van resident van Soerabaja ook niet wenscht, terwijl het algemeen belang er zeker bij gebaat zou wezen hem, voorloopig althans, in zijn tegenwoordigen werkkring te laten, waarvoor men niemand beter zou kunnen vinden.

(*Bat. Nieuwsbl.*).

⁂

De Toestand in Grobogan. — Naar aanleiding van hetgeen wij den 7en en 8en dezer mededeelden omtrent den toestand in Semarang, meer bepaaldelijk in de afdeeling Grobogan, schrijft iemand, die onlangs Poerwodadi bezocht, het volgende:

„De toestand in de afdeeling Grobogan, is nog veel ellendiger dan door het „Bat. Nbl." vermeld. Van bestuurswege is het bedelen verboden onder bedreiging in de sampok (gesticht voor menschen met vuile wonden) te worden opgenomen, terwijl verschillende loerah's werd aangezegd er tegen te waken, dat hunne dessagenooten niet gingen bedelen. De menschen moeten dus maar van honger omkomen. Dit verbod heeft geen ander doel, dan te voorkomen, dat over den hongersnood geschreven wordt. Gaan er menschen dood, dan kan gezegd worden, dat zij aan koorts enz. enz. zijn overleden. Honderden trekken nu naar Demak en Semarang om te bedelen. De assistent-resident en de regent van Demak hebben voor hun eigen volk te zorgen en zenden de bedelaars dus dadelijk terug onder politiegeleide naar Poerwodadie, waar men zich daarover boos maakt en het alles behalve collegiaal noemt! Tientallen van kinderen loopen op straat te bedelen. Het was hartverscheurend, die arme kinderen te zien. Enkelen hunner zeggen, dat hun ouders reeds van honger zijn omgekomen. Bij de pasar ontmoette ik er twee, geraamten bijna. Zij waren bezig in een sloot een nachtleger te maken van droge bladeren en vertelden, dat zij de laatste vijf dagen geen korrel rijst over de lippen hadden gehad en dat hun ouders dood waren. Zij kwamen van de dessa Ngalawoe, district Grobogan, en konden haast niet meer loopen van zwakte; onderweg hadden zij van allerlei afval geleefd. Ik raadde hen aan, onder de loodsen van de pasar te gaan liggen, maar zij zeiden van daar reeds te zijn weggejaagd door den djaga-pasar en van voorbijgangers vernam ik, dat het geschiedde op last van het bestuur!"

(*Bat. Nieuwsbl.*)

⁂

Coppename-expeditie. — Naar men aan „Onze West" mededeelt, zijn de leden van de Coppename-expeditie j. l. Dinsdagavond te 6 uur aangekomen in het Boschnegerkamp *Copen Krissi* aan de Coppename. 's Namiddags te 3 uur hadden ze de „*Curaçao*", die, zooals wij reeds gemeld hebben, op een zandbank vastgeraakt was, in het zicht van het *Koe- en Kalf-eiland* verlaten, bij welke gelegenheid de Gouverneur een zeer waardeerend en opwekkend woord sprak. Met de stoombarkas „Para" werd de reis vervolgd tot *Copen Krissi*, waar ze met vlaggen, saluutschoten en het zingen van „Wien Neerlandsch bloed" door de Boschnegers werden ontvangen. De Boschneger-Hoofdman (Granman) Alamoe was in kostuum en heette de heeren bij het aan wal stappen welkom. Het school- en kerkgebouw, een ruime tent met pinadak, werd hun als verblijf aangewezen. Kort na hun aankomst ontvingen zij bericht, dat de vooruitgezonden goederen veilig de *Raleighvallen* waren gepasseerd en dat men daar reeds bezig was een kamp op te richten en een tracé te kappen in de richting van den Voltzberg. De Boschnegers van *Copen Krissi*, die zij voor hun tocht tot aan de Raleighvallen noodig hebben, waren echter niet tevreden met het afgesproken loon, f 1.50 per dag en vrije voeding. Zij stelden hoogere eischen. Woensdag zouden allen, op bevel van den Granman, in het kamp aanwezig zijn en dan zou de zaak verder besproken worden. Dit was het begin van de vele moeilijkheden, waarmede de expeditie ongetwijfeld zal te kampen hebben. Gelukkig, dat de heer Loth, die het volk en zijn taal verstaat, tot de leden behoort. Het is, zooals men weet, niet voor het eerst, dat hij hier te lande de onbekende wildernissen ingaat.

⁂

Nederlandsch Indische Spoorwegmaatschappij. — Herhaaldelijk ontvangen wij nog klachten omtrent het vervoer van goederen met de Nederlandsch Indische Spoorwegmaatschappij. Zoo bestelde de administrateur van Magoewo eenige wagens kalk van Toeloeng Agoeng. Een wagen werd op 5 Aug, jl. van daar verzonden en is heden, 12 Aug. nog niet te Djokdja ontvangen. Waarschijnlijk zal die kalk op Solo liggen en kan door gebrek aan wagens niet overgeladen worden, de werkzaamheden op Magoewo moesten natuurlijk gestaakt worden en de afzender op Toeloeng Agoeng verliest buiten zijn schuld een klant, zoo dupeert de Nederlandsch Indische Spoorwegmaatschappij in dezen dus twee personen. De suikerfabriek Bantool stopte op 1 Aug. jl. om eenige kleine herstellingen te doen, en op dien datum was een restant van 734 krandjangs suiker in het pakhuis. Van deze voorraad werden zoo nu en dan gedeelten door de Nederlandsche Indische Spoorwegmaatschappij geladen en naar Semarang vervoerd, maar eerst 10 Augustus, dus na *negen dagen* was de laatste krandjang de deur uit. Op aanvragen van vijftien of twintig wagens werden er gewoonlijk drie of vier verstrekt *eens* zelfs zes. Uit bovenstaande feiten blijkt nogmaals, dat de Nederlandsch Indische Spoorwegmaatschappij niet aan de behoefte voldoen kan en vermeenen wij dat ons gouvernement in dezen meer de belangen van het algemeen in het oog moet houden dan van enkele 12.2 pct. opstrijkende aandeelhouders in Holland; we hopen dat onze tegenwoordige gouverneur-generaal in dezen flink zal optreden om aan een dergelijken rotten toestand een einde te maken.

(*Centrum.*)

⁂

Spoorwegpolitiek in Nederlandsch Indië. — Hierover sprekende zegt de heer M. van Geuns in zijn jongste weekoverzicht (*Soer. Hbl.*) o. a.:

Intusschen, waarvan de Regeering zich niet hoeft te laten terughouden, dat is de naasting van de lijnen der Nederlandsch Indische Spoorwegmaatschappij, uit Nederland zoo voordeelig geëxploiteerd. Reeds meermalen is de naasting van het net dezer à outrance geprotegeerde en voor concurrentie gevrijwaarde maatschappij bepleit. Het heeft niet gebaat. Van een vet dividend doet men zoo maar geen afstand. Doch met kracht moet de pleitrede worden hervat.

Hoe rot de dienst van het voordeelige maatschappijtje is, heeft men deze week kunnen vernemen. De aanklachten stapelen zich op. Dienstpersoneel dat van de vier en twintig uren twintig moet arbeiden; dat een karig loon ontvangt; dat à la Daendels genegerd wordt; dat wanhopig om verlossing smeekt. Ei, zegt mij, waarin ligt het onderscheid tusschen deze menschen en slaven? Voorwaar, bij de Grieken en Romeinen hoefden de dienstbaren geen twintig uren per etmaal te werken, noch werden zij zóó getrapt.

En het materieel? Is het noodig te herhalen, dat er geen wagens zijn om de goederen van de staatsspoor over te laden; dat de bergruimte in de stations onvoldoende is; zoodoende een kostbaar product en kostbaar plantmateriaal aan de verrotting wordt prijs gegeven?

Letterlijk door niets verdient de Ned. Ind. Spoorwegmaatschappij eenige consideratie. Sinds 28 jaren haalt zij haar dividenden uit de beursen van Javaan en industrieel, zonder zich van zedelijke verplichtingen iets aan te trekken, zonder te streven naar overeenstemming tusschen vrachtprijzen en werkelijke vervoerkosten. Dit moet uit zijn. De lijnen der Nederlandsch Indische Spoorwegmaatschappij, dat kapitalistisch ondier onder de aegis van hooge haagsche heeren, moeten in staats-exploitatie overgaan. De artikelen 71 en vv. van de concessie-voorwaarden zijn duidelijk genoeg.

Welke minister, welk kamerlid zal zich den St. Joris toonen?

⁂

De Uitbreiding van den Spoorweg ter Westkust van Sumatra, — waarover in den laatsten tijd nog al wat te doen is geweest, schijnt nu werkelijk ter hand te worden genomen, in verband met de zich steeds uitbreidende productie van het Ombilin kolenveld.

Wij vernemen thans van vertrouwbare zijde dat de Regeering den minister van Koloniën heeft verzocht om de goedkeuring van het opperbestuur dat in 1902 zal worden aangevangen met de opneming van de spoorwegverbinding Pranti — Fort van der Capellen — Padang Pandjang, welke verbinding noodig wordt geacht, omdat binnen weinige jaren de productie van Ombilin-kolen de maximum afvoercapaciteit van den thans bestaanden spoorweg zal hebben bereikt.

(*Bat. Nieuwsbl.*)

⁂

Uit Kota Radja verneemt het *Bat. Nbl.*:

Dat de gezondheidstoestand van onzen gouverneur wederom niets te wenschen laat, blijkt wel uit de groote plannen, welke hij met zich draagt, om steeds verder door te dringen in het onbekende Atjeh.

Nu staat weder een tocht op groote schaal naar de Gajoelanden op het programma, waartoe de noodige voorbereidingen door den gouverneur persoonlijk worden getroffen en welke door hem zelf zal worden medegemaakt.

Der marechaussée ligt dus weder een aardig tippelgangetje voor den boeg, veel spaanders zullen er echter wel niet vallen, ten minste als de heeren Gajoes thuis van hetzelfde slag zijn als die, waarmede wij reeds kennis gemaakt hebben bij invallen in de onderhoorigheden.

Het onbekende van de streken zal wel oorzaak zijn, dat aan den tocht alleen door voetvolk wordt deelgenomen.

⁂

Meisjes op de Hoogere Burgerscholen. — De toelating van meisjes op de hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus is tot dusver afhankelijk gesteld van de voorwaarde dat daardoor geen splitsing van klassen in twee of meer afdeelingen noodig zal zijn.

Nu voor onze meisjes meer en meer de gelegenheid geopend wordt om in Staatsdienst te treden, behoort haar ook de gelegenheid niet te worden onthouden om zich daartoe de kundigheden te verwerven. De commissie van toezicht op de hoogere burgerschool te Soerabaja heeft dit juist ingezien en daarom het voorstel gedaan om de bovengenoemde voorwaarde, aan de toelating van meisjes op de hoogere burgerscholen verbonden, niet langer te handhaven.

(*Bat. Nieuwsbl.*)

⁂

Cursussen tot Opleiding van Onderwijzers. — Terwijl particuliere instellingen, inzonderheid ook de kloosterscholen te Batavia, Semarang en Soerabaja, meer dan voldoende voorzien in de behoefte aan cursussen tot opleiding van onderwijzeressen, bestaat in geheel Indië, zoo wij ons niet vergissen, geen enkele cursus tot opleiding van jonge mannen voor het europeesch lager onderwijs. Toch stelt het examen niet zulke zware eischen, dat niet menige indische jongen in het onderwijs zich een eervolle positie zou kunnen verwerven, doch bij gemis van een goede gelegenheid tot opleiding blijft voor velen, die anders dien kant wel uit zouden willen, de onderwijzersstand gesloten. Dat het gemis aan de gelegenheid tot opleiding gevoeld wordt, blijkt elk jaar; het is een uitzondering als mannelijke candidaten zich aan het examen onderwerpen.

In dezen toestand zal nu spoedig verbetering komen, naar wij met genoegen vernemen. Op het daartoe door den directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid gedaan voorstel, heeft de Regeering den minister van Koloniën voorgesteld bij de begrooting van het volgende jaar te rekenen op een bedrag van twee duizend gulden voor de oprichting van cursussen tot opleiding van onderwijzers te Batavia en Soerabaja.

(*Bat. Nieuwsbl.*)

*
* *

Een Cursus voor Handenarbeid. — Het bestuur van de Bataviasche Ambachtsschool heeft tot de Regeering het verzoek gericht om, al dan niet verbonden aan de Koningin Wilhelminaschool, vóór den aanvang van het cursusjaar 1903 dier school, een ambachtscursus op te richten, waar minvermogenden van gewonen of geringen aanleg kosteloos gelegenheid zal worden verschaft om zich in eenig ambacht te bekwamen.

De Regeering heeft besloten, alvorens het verzoek in overweging te nemen, het gevoelen in te winnen van den directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid van wien, wij twijfelen er niet aan, voor de uitvoering van zulk een denkbeeld alle steun verwacht kan worden.

(*Bat. Nieuwsbl.*)

*
* *

Nederlandsch-Indische Tarieven. — In de Juli-aflevering van de *Deutsche Rundschau* zet professor dr. Ernst Haeckel zijn reisbeschrijving uit Insulinde voort en verbaast zich o. a. over het hooge tarief waarnaar hij te betalen had als passagier der eerste klasse van Batavia naar Padang: honderdvijftig gulden. Die reis, zegt hij, behoort tot de duurste genoegens van dien aard, welke men zich op den aardbol denken kan, om er aan toe te voegen: daarover wordt algemeen geklaagd — en zoo is het.

Verwonderlijk is dat professor Haeckel niet ook een boekje open doet over onzen schitterenden post- en telegraafdienst met zijn exorbitante tarieven.

(*Sum. Bode*)

*
* *

Cholera te Soerabaja. — Onderstaand request lag van 8 Augustus af ter teekening op het bureau van de administratie van de *Soerabaja Courant* om Vrijdag 9 dezer aan Z. E. den Gouverneur-Generaal te worden verzonden:

Aan den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië.

Geven met verschuldigen eerbied te kennen ...... allen ingezetenen van de stad Soerabaja;

dat zij met steeds stijgende bezorgdheid den toestand in de stad hunner inwoning thans heerschende, aanzien;

dat een groot deel van de putten waaruit de bewoners van alle rassen drinkwater verkrijgen in dezen tijd van het jaar droog loopt;

dat het water in deze putten bovendien grootendeels brak is geworden;

dat dit brak worden in de laatse jaren ontzaglijk is toegenomen onder den invloed van de rivier, die van de monding tot aan de Goebensluis door de daar aangelegde stuwdam, meer dan ooit is blootgesteld aan de werking van ebbe en vloed van de zee, zoodat feitelijk het water in die rivier tot aan genoemde sluis blijvend vermengd is met zeewater;

dat bovendien door de aftapping van het water uit de Brantas vóor irrigatie en ververschingsdoeleinden, boven de sluiswerken van Goenoeng Sari en tusschen deze en de Goebengsluis in, de hoeveelheid rivierwater die door de bedding, — welke de geheele stad doorsnijdt, — vloeit, zeer gering is geworden;

dat in deze rivier zeer veel faecaliën aanwezig zijn en dagelijks, deels ten gevolge van gebrek aan politietoezicht tot het doen naleven van de keur daarop, deels bij gebrek aan eenige rioleering, daarin worden geworpen, geloosd of gedeponeerd, als ook dat daarin bij lagen waterstand afvloeit het lijkengift van de talrijke inlandsche begraafplaatsen, welk gift door menigeen geacht wordt de oorzaak te zijn van veel ziekten;

dat dit brakke, vervuilde water, nochtans absoluut de eenige bron van drinkwater is voor honderdduizend hunner stadgenooten, die zich niet de uitgaaf aan het koopen van bronwater van elders aangevoerd, verbonden, kunnen veroorlooven, met name van alle inlanders;

dat thans de cholera in Soerabaja is uitgebroken en het geen twijfel lijdt of de rivier is of zal worden besmet met de uitwerpselen dier lijders;

dat nochthans het drinken uit deze kali niet zal ophouden, zoodat het te verwachten is, dat binnen korten tijd de ziekte op schrikbarende wijze om zich grijpen zal;

dat thans reeds meer dan tweehonderd gevallen zijn voorgekomen, waarvan velen met doodelijken afloop;

dat requestranten meenen, dat tot elken prijs een poging moet worden gedaan om het onheil dat de stad Soerabaja bedreigt, nog af te wenden;

dat daartoe door hen, bescheidelijk de volgende middelen worden aanbevolen: Het onmiddelijk vrijelijk doen doorvloeien van het water van de Brantas-rivier door de bedding van de Soerabaja-rivier, d.w.z. het verwijderen, niet tijdelijk, maar voortdurend van alle versperringen in de stuwdammen te Goenoeng-Sarie en te Goebeng;

het onmiddelijk doen aanvoeren per prauwen en waterkarren en per tram, uit de kali boven de Goenoeng Sarie sluiswerken van water verkregen, door oppompen uit daar aanwezige zandlagen, waardoor voldoende filtratie plaats heeft;

het onmiddelijk aanleggen van een hulpleiding met hoogstaande réservoirs in verband met de oppompplaatsen, opdat de verdere aanvoer van voldoend zuiver drinkwater naar Soerabaja door een buisleiding plaats hebben kan, in afwachting van het gereedkomen der bronwaterleiding, die eerst in 1904 in werking kan zijn;

dat requestranten bereid zijn in de kosten voor dezen aanvoer van water naar vermogen bij te dragen en verzekerd zijn, dat velen hunner stadgenooten meer bereid zijn daarvoor offers te brengen, indien de regeering niet zoodanigen prijs mocht stellen op het behoud van duizenden harer onderdanen, wier leven in gevaar is gebracht door het afsluiten der rivier, om dezen het financieel offer waard te achten;

redenen waarom zij zich tot Uwe Excellentie wenden, een beroep doende op haar bekende doortastendheid, met het dringend verzoek onverwijld de boven voorgestelde of andere maatregelen van gelijke strekking, te gelasten.

Hetwelk doende.

Maleische Tijdschriften.

Gaarne voldoen wij aan 't verzoek der Redactie, om een kort woord te wijden aan eenige Maleische periodieke geschriften, welke aan haar ter kennisname waren gezonden.

Van die bladen en blaadjes kregen wij onder de oogen:

1. het maandblad *Insulinde* (Padang),
2. het halfweekscheblad *Tjahaja Sumatra* (Padang),
3. het weekblad *Bandera Wolanda* (*hier* geredigeerd)
4. het dagblad *Hoekoem Hindia*,
5. „ „ *Bintang Soerabaja*.

1 en 3 waren ons geheel onbekend, de overige kwamen reeds meer in onze handen.

Ons oordeel?

Wel, dat is zeer verschillend.

Het eerstgenoemde begroeten wij met ingenomenheid, behoudens een bedenking, die op den inhoud, niet op de taal in de eerste plaats, betrekking heeft. Wij bedoelen het stuk over de medewerking door besturende en controleerende ambtenaren aan de *zending* te verleenen. De schrijver is blijkbaar Javaan. Dit is merkbaar aan 't kromme Maleisch, dat leelijk afsteekt bij dat der andere artikelen. 't Komt ons voor, dat de Redactie wijs zou doen dergelijke *tegen* de bedoelingen van 't opperbestuur pikante artikelen te vermijden.

Wat de *taal* aangaat, zou 't geen aanbeveling verdienen streng op goed, eenvoudig en toch zuiver Maleisch te letten? Over 't geheel moeten wij verklaren, dat de taal goed is, maar in sommige stukken is 't aantal Hollandsche woorden nogal opvallend.

De *Bandera Wolanda* kan ons niet bekoren. Zulk een weinig beteekenend blaadje kan moeielijk veel nut stichten. Het Maleisch is, behoudens enkele gelukkige uitzonderingen, beneden kritiek. Merkwaardig is een stukje van een aanzienlijken *Javaan* in een der nummers, die ik zag (*Kapoedjian* van *Pangéran Arja Sasra Ningrat*): een bewijs, dat ook een Javaan zuiver Maleisch kan leeren schrijven.

Voor velen schijnt het een aangenomen waarheid te wezen, dat „een inlander" per se Maleisch moet kennen. Het woord „inlander" toegepast op onze Oostersche medeonderdanen in den Indischen Archipel, is wat de taal aangaat, even algemeen als de naam „Europeaan".

't Kost een Javaan veel moeite goed Maleisch te spreken, nog meer het te schrijven; want het Maleisch is voor hem even vreemd, als het Engelsch voor Hollanders. 't Spreekt dus ook vanzelf, dat een geboren Javaan, als de Heer Såsrå Kertånå (die bovendien als Europeaan is opgevoed), ongeschikt is, om als medewerker van een Maleisch blad op te treden, tenzij hij van 't Maleisch een bizondere praktische en theoretische studie in een Maleisch land gemaakt hadde. En dit is niet het geval. De Heer Clockener Brousson, hoe gloeiend en ijverig ook in zijn edel streven, om de inlanders te beschaven, is evenmin — of laat ons zeggen nog veel minder — geschikt, om redacteur te wezen. Is het toch voor een Javaan al lastig Maleisch te schrijven — evenals het voor een Hollander moeilijk is, Engelsch te schrijven — voor een volbloed Nederlander, die slechts enkele jaren in Indië vertoefde, zou het alleen mogelijk zijn goed Maleisch te schrijven, als hij een taalgenie ware, zooals de wereld nog nooit gezien heeft.

't Maleisch is voor een Nederlander een zeer moeilijke taal! Wanneer zal de tijd komen, dat iedereen, die met Maleisch in aanraking komt, dit zal begrijpen? 't Is toch zoo eenvoudig! Het is een taal, die geheel buiten onzen gezichtskring ligt, welker heele karakter ver, ver verwijderd is van dat onzer taal en de „moderne talen", die wij leeren. Dezen toch behooren tot dezelfde familie van talen, en een Franschman, Duitscher of Engelschman is in zijn gansche wezen immers veel nader bij een Nederlander, dan een Maleier.

Goed Maleisch te schrijven is *slechts voor zeer enkele Europeanen bereikbaar*. In Holland kennen wij alleen den Heer Klinkert, die daartoe in staat is. Wij zelven achten onze bekwaamheid zonder hulp van een Maleier daartoe niet voldoende.

Wat *Insulinde* doet is het ware: beschaafde inlanders (Maleiërs) in samenwerking laten optreden met beschaafde Nederlanders (die het Maleisch door jarenlange aanrakingen kennen). Alleen door zulk een samenwerking krijgt men het eenige goede in een Maleisch tijdschrift:

goede taal met goeden toon.

De artikelen van den Heer Cl. Br. over Islam zijn, ook wat den inhoud betreft, ongenietelijk. Hoe zou ook de geachte inlandervriend in staat wezen in 't Maleisch leesbare wetenswaardigheden mede te deelen over den godsdienst der Mohammedanen? Verbeeld u een Javaan, die in een Hollandsch blad bizonderheden omtrent Christus zijn leven, zijn leer enz. ging vertellen en dan nog in een taaltje, dat . . . Nu ja, laat ons alleen dit zeggen: zooveel mooi enthusiasme, als de Heer Cl. Br. bezit voor Indië en zijn bewoners, zal eerst met recht vrucht kunnen dragen bij *meerdere studie*. Komaan: bij zooveel jeugdige opgewektheid zal 't niet zwaar vallen, dezen werkelijk goedgemeenden raad te volgen.

Over den Heer *Abdoel Rivai* — die eigenlijk *Rifai* moest heeten, want een v, tenzij men haar als een *w* opvatte, is in een zuiver Arabische naam geheel misplaatst — willen wij alleen zeggen, dat *zijn* medewerking, zeker tot groot *nadeel* van 't blad, niet meer gegeven zal worden.

De *Bintang-Soerabaja* en *Hoekoem Hindia* deelen in 't lot der op Java verschijnende Maleische bladen: treurig Maleisch en slordige redactie. Verder zien ze er schunnig uit; men vergeve ons het woord. Waarom moet toch een inlander steeds afgescheept worden met wat minderwaardigs? Onze voddigste blaadjes uit de provincie zien er beter uit, dan de *Bintang-Soerabaja*, verschijnende in Indië's grootste koopstad!

't Maleisch is er een ratjetoe van komisch klinkende literaire taal en 't platste gebrabbel.

Naast:

diangkat *di* sekretaris *dari*
Pasoeroean

vindt men fraais als:

wabadahoe en *Sahadan.*

Zulk een taal wordt nergens in een Maleisch land geschreven of gesproken.

Daartegenover maakt de *Tjahaja Sumatra* een frisschen indruk. Betere uitvoering, beter uiterlijk, veel beter taal en inhoud.

Trouwens, dit is verklaarbaar. Sumatra's westkust is een land van *Maleiers*, terwijl Java dat *niet* is, Ongeveer hetzelfde verschil bestaat er tusschen deze Maleiers en die der Oostkust of Malaka, als tusschen de Nederlanders en Duitschers. Evenzeer als er nu meerdere kans bestaat voor zuivere taal in een Duitsch blad, dat in Holland uitkomt dan voor zulk een blad in een niet-Germaansch land, bijv. Frankrijk, zoo is 't ook met het Maleisch. Wij willen hiermee echter nog niet zeggen, dat de op Java inheemsche talen (Soendaneesch, Javaansch en Madoereesch) in dezelfde verhouding tot het Maleisch staan, als niet-Germaansche tot Germaansche talen. De onderlinge verhouding toch der Maleisch-Polynesisch talen is een nog vrijwel onuitgemaakte zaak: tot nu toe zijn slechts *pogingen* tot vaststellen daarvan te constateeren.

Het inzien van op Java verschijnende Maleische bladen brengt ons wederom in de gedachte, hoe dwaas het is te beweren, dat wat men — verkeerdelijk — Hoog-Maleisch noemt op Java door Javanen en Chineezen volstrekt niet zou verstaan worden. Ware dit het geval, dan zou geen dier bladen *één* abonnement bezitten; want, hoe treurig ook vaak het gebezigde Maleisch is, er is overal een streven waar te nemen naar het gebruik der *literaire taal*, d. i. wat men Hoog-Maleisch noemt, en allerlei woorden *alleen in die literaire taal voorkomend*, treft men telkens en telkens in die op Java verschijnende bladen aan. Zij, die dan ook beweren, dat men op Java die taal niet kan lezen, zijn steeds Europeanen, die, zelven niet in staat van 't Maleisch iets te begrijpen, wat buiten den kring van keuken, huis, kantoor of kazerne gaat, zich verbeelden, dat ook Chineezen en ontwikkelde Javanen, Soendaneezen of Madoereezen even weinig op de hoogte zijn.

Dit wil nu, weer niet zeggen, dat literair Maleisch op Java *gesproken* zou worden; die taal toch wordt *nergens* gesproken, dan alleen in deftige redevoeringen, en dan nog in minder stijven vorm dan, in boeken en geschriften. Spreek- en schrijftaal zijn in 't Maleisch *zeer* verschillend, *ook* in de echt Maleische landen („de Straits" enz.) Het verschil is 't geringst in de Poësie; maar deze schijnt ondanks haar waarde voor Europeesche beoefenaars der taal nog maar weinig aantrekkelijks te hebben. Over een in te voeren vereendiging der Mal. schrijftaal ware nog veel te zeggen.

Dr. A. A. Fokker.

INGEZONDEN.

Aan de Redactie van „Oost en West".

Persoonlijke Propaganda.

In het laatste nummer van uw blad wordt onder „Mededeelingen" gewezen op het doeltreffende van *persoonlijke propaganda*. Dat stukje trok wel zeer mijn aandacht, wat er in gezegd wordt is zeer juist. Het krachtig, met over tuiging gesproken woord, vindt gereeder ingang, beklijft meer dan het geschrevene.

En daarom verwonderen mij twee dingen van de Vereeniging „Oost en West" bij haar ijverig streven ter verspreiding van kennis en belangstelling omtrent onze Indiën onder gansch het Nederlandsche volk.

1°. Dat zij nog niet is begonnen met propaganda onder het eigenlijke volk, door middel van populaire voordrachten en lezingen over Indië. Die volksvoordrachten, gratis of tegen een kleintje toegankelijk, en gehouden, zoowel in de steden, als op 't platteland, zouden de zaak der Vereeniging wel zeer bevorderlijk kunnen zijn en Indië dus ten goede komen. De lezingen hadden tot dusverre slechts plaats in de vergaderingen der Vereeniging, of werden daar buiten voornamelijk voor de leden gehouden. „Oost en West" telt onder haar leden reeds een voldoend aantal mannen, die geheel of ten deele belangeloos als sprekers onder het volk zouden kunnen en willen optreden. Het naderend winterseizoen zou zich weer bij uitstek leenen voor zulk een persoonlijke propaganda in 't belang van „Oost en West" en Indië beiden. Wij stellen ons veel voor van een dergelijke wijze van ageeren. Wij hadden zoo gaarne gezien, dat de Vereeniging daarmede reeds begonnen ware, voor en tijdens de laatste verkiezingscampagne. Zij zou dan nu reeds van heilzamen invloed op de Indische politiek zijn geweest. Wil men krachtig ingrijpen ten gunste van Indië, in den geest van 't eigenlijke volk, dan is dit het meest probate middel: boeiende, smakelijke, aanschouwelijke, populaire voordrachten.

2°. Dat zij niet met ons schijnt in te zien den rechtstreekschen invloed der wettelijke vertegenwoordiging van de koloniën in 't Parlement op den Nederlandschen volksgeest en volkswil. Wij laten hier het billijke, rechtvaardige en rationeele dier representatie-quaestie buiten beschouwing en vestigen slechts het oog op de *persoonlijke propaganda* van een Indische Tweede Kamer-fractie hier te lande voor de zaak in Indië. Een krachtig woord, dat klinkt en schalt van 't Binnenhof ten gunste van Indië, heeft meer beteekenis en heeft dieper ingang tot het volk, dan wanneer het opwelt uit den boezem van welke vereeniging ook. Afgevaardigden van het slag van den heer van Kol plaatsen het volk bij de ooren voor 't koloniaal vraagstuk. Zoo'n vitale, combattante Indische — specifiek Indische — partij in de Kamer, zou Indië doen leven in die Kamer, maar ook bij het volk.

En waar wij nu reeds maanden lang strijden in 't weekblad *De Controleur*, voor de oplossing van dat representatie-vraagstuk, daar deden wij dit niet slechts om aan Indië recht te doen wedervaren, maar ook uit de overweging, dat die wettelijke vertegenwoordiging van Indië in de 2de Kamer een krachtige persoonlijke propaganda voor de koloniën zou zijn onder het onverschillige Moederlandsche volk.

Dat volk luistert in massa naar wat er gesproken wordt in 't Parlement. Dat doet het niet naar het verhandelde in welk ander bestuurscollege of welke vereeniging ook. Dit heeft het vraagstuk der wettelijke vertegenwoordiging dus bovendien nog voor. Richt een *Koloniale Raad* op, stel een *Kamer voor Indië* in — het verhandelde er in gaat de ooren van 't volk voorbij. Maar de beraadslagingen der 2de Kamer leest het, rijp en groen, volgt het door dik en dun!

Mag ik dit uwe Redactie even in overweging geven?

13 September 1901.

Blanda.

Wij zullen in een volgend nummer hierop antwoorden.

R. C.

Correspondentie.

Aan X den Haag. — Uw stuk kwam te laat voor dit nummer, 't komt in 't volgende.

Laatste Berichten.

De troonrede. — Bij de opening der zitting der Staten-Generaal op Dinsdag 17 September heeft Hare Majesteit de Koningin voor zooverre het O. en W. Indië betreft het volgende gezegd:

„Als Christelijke mogendheid is Nederland verplicht, „in den Indischen archipel de rechtspositie der inlandsche Christenen beter te regelen, aan de Christelijke „zending op vaster voet steun te verleenen, en geheel „het regeeringsbeleid te doordringen van het besef, dat „Nederland tegenover de bevolking dezer gewesten een „zedelijke roeping heeft te vervullen.

„In verband hiermede trekt de mindere welvaart der „inlandsche bevolking op Java mijn bijzondere aandacht. „Ik wensch naar de oorzaken hiervan een onderzoek „in te stellen. Aan de bepalingen ter bescherming van „de onder contract werkende koelies zal gestrengelijk „de hand worden gehouden. Naar decentralisatie van „bestuur zal gestreefd worden.

„De toestand op het noordelijk gedeelte van Sumatra „zal, naar ik vertrouw, bij handhaving van het thans „gevolgde stelsel, eerlang tot algeheele pacificatie leiden.

„Op de ontwikkeling van de koloniën Suriname en „Curaçao blijft mijn aandacht gevestigd."

Het verheugt ons, dat de meerdere welvaart der Inlandsche bevolking op Java, de bijzonderen aandacht van Hare Majesteit heeft getrokken.

*
* *

Vorstelijk bezoek aan de Tentoonstelling. Hare Majesteit de Koningin en Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Hendrik der Nederlanden brachten Woensdag 18 dezer een bezoek aan onze tentoonstelling van Oost-Indische weefsels, Javaansche batiks en Oud-Indische meubelen, in de Gothische Zaal te 's Gravenhage.

Inhoud van Tijdschriften.

De Indische Gids van September.

Aanteekeningen over de verpleging onzer troepen te Atjeh in de hospitalen en te velde; door een Officier.

Over Djambi; door H. R. Rookmaaker.

De verkiezingsrede van A. W. F. Idenburg. Met een Voorwoord van de Redactie.

Varia:

De Zendingscirculaire.

Maandelijksche Revue van Brochures en van Tijdschrift- en Dagbladartikelen.

Het oordeel van de pers over den nieuwen minister van koloniën. — Blanda in de *Controleur* over den afgetreden minister van koloniën. — Het *Algemeen Handelsblad* over hetzelfde onderwerp. — v. D. in *Oost en West* over hetgeen Indië van een optredend clericaal ministerie te wachten heeft. — De zendingscirculaire in de *Tijd*, het *Algemeen Handelsblad* en de *Nederlander*. — Het „misdadig imperialisme" in verband met Djambi, in het *Volk* behandeld. — Mr. P. Brooshooft's brochure aangekondigd in het *Vaderland*. — Het *Algemeen Handelsblad* over belastingen op Java. — Het *Algemeen Handelsblad* over beweerde opium-knoeierijen van een overleden resident. — Hetzelfde blad over decentralisatie en over de hervatting der Solo-valleiwerken. — Een ongenoemde over „Adat" in de *Vragen van den Dag*.

Koloniale Litteratuur:

Mr. P. Brooshooft „De ethische koers in de koloniale politiek"; door R. A. van Sandick.

Correspondentie Artikel:

Moeilijkheden in de Maleische spraakkunst; door J. G. Dammerboer.

Indische Comptabiliteit. De Javasche Bank en de taak van den Directeur van Financiën; door H. A. Meppelink.

De machtsuitbreiding der Oost-Indische Compagnie op het vasteland van Azië, van 1683—1691; door N. Mac Leod.

Financieel Overzicht.

*
* *

Tijdschrift voor Nederlandsch Indië van wijlen Dr. W. R. Baron Van Hoëvell.

Augustusnummer.

I. Ethische koers in de Koloniale politiek.
II. Opiumpacht en Zending.
III. Japan's handel en industrie II.
IV. Een bladzijde uit de Nederlandsch-Celebesche geschiedenis; door J. P. Schoemaker.
V. Centraal-Borneo.

Ter lezing wordt aanbevolen een artikel van J. B. Schuil, over „de Militaire Strafgevangenis te Tjimahi", voorkomende in n°. 8 van 't *Indisch Militair Tijdschrift*.

ADVERTENTIËN.

Indische Families

welke zich tijdelijk of voor vast in Nederland gaan vestigen, worden er in 't bijzonder op attent gemaakt, zich voor het **volledige** inrichten van huizen of **gedeelten** daarvan te wenden tot de Firma

D. VREDENBURG & ZONEN,

Hofmeubelfabrikanten te Zutphen.

Alles wat op het gebied van meubileering voorkomt, zoowel meubelen in elke verlangde stijl en houtsoort, als Gordijnen, Tapijten, Linoleums, Bedgoed, Ornamenten, Keukeninrichtingen enz. wordt **tegen de strengst concurreerende prijzen geleverd.**

Reeds honderde Indische Families geheel geïnstalleerd **waarvan vele attesten ter inzage.**

Franco levering door geheel Nederland.

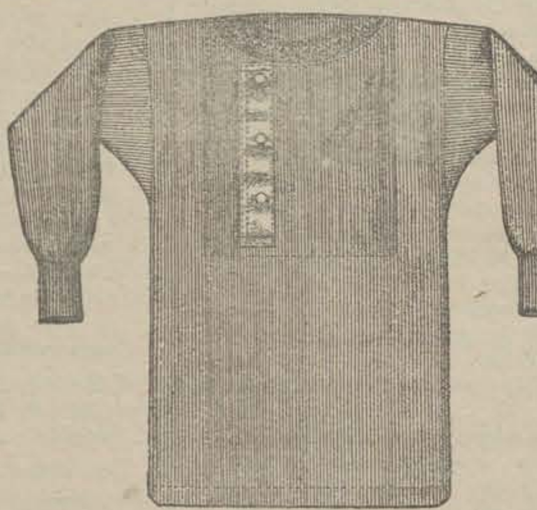
PLAATSING DER GOEDEREN wordt niet in rekening gebracht.

Schriftelijke garantie voor soliditeit.

PRIJSCOURANT en TEEKENINGEN worden op aanvrage franco toegezonden.

Alle eikenhouten meubelen zijn van massief wagenschotshout vervaardigd en uitstekend geschikt om naar Indië mede te nemen.

Gezondheids Wol.

is de doelmatigste onderkleeding voor iederen heer die zich niet onnoodig dik en toch voldoende warm wil kleeden.

Het weefsel is elastisch en vooral poreus.

Veroorzaakt geen gevoel van jeuk of prikkeling.

Absorbeert de uitwaseming gemakkelijk en houdt de huid droog, zelfs bij sterk transpireeren.

De weldadige uitwerking van het woleffect ondervindt men reeds bij de eerste proef.

Aanbevolen door tal van medische autoriteiten.

BORSTROKKEN.

Klein.	Middelgroot.	Groot.	Zeer groot.	Extra groot.
95 cM.	100 cM.	105 cM.	110 cM.	115 cM.
Borstomvang	Borstomvang.	Borstomvang	Borstomvang	Borstomvang
f 3.75	f 4.—	f 4.25	f 4.75	f 5.50

ONDERBROEKEN.

Klein.	Middelgroot.	Groot.	Zeer groot.	Extra groot.
95 cM.	100 cM.	105 cM.	110 cM.	115 cM.
Ceintuurw.	Ceintuurw.	Ceintuurw.	Ceintuurw.	Ceintuurw.
f 4.25	f 4.50	f 4.75	f 5.25	f 5.75

DEN HAAG, LANGE POTEN 2–4.

SACHS & Co.

BANKETHAMMEN. CERVELAATWORST.

Spekslagerij

Firma J. J. M. PERMENTIER,
Korte Poten 25, Den Haag.

Gelardeerde Kalfslever.

Matjes Rookvleesch. OSSENTONG.

C. HOYNG,

Den Haag. -- Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden **gratis op aanvrage** toegezonden.

ECHT CHINEESCHE THEE,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Fabriek „SIMANALAGI" Den Haag.

KEPPLERSTRAAT 138—144.

Ingrediënten voor de INDISCHE RIJSTTAFEL, als:
Samballans, Boemboe's, Atjars, Manisans, diverse **Kruiden, Visch-Artikelen,** diverse **Keuken-gereedschappen.**
Prima HOLLANDSCHE TAFELZUREN, Likeur «LALIDJIWO»
Diverse LIMONADE-SIROPEN.

Coöperatieve Vereeniging „DE WEKKER"

DEN HAAG.
Reform-Kleeding en Huisarbeid.
JAPANSCHE BLOEMEN-ARRANGEURS
50 en 70 cts.

L. LANGE,

23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,

TELEPHOON No. 659.

Sigaren in alle soorten en prijzen.

Doelmatige verpakking voor de tropen.

Specialiteit voor Export.

P. Jonker,

gediplom. muziekleeraar,
geeft grondig onderwijs in **Piano** en **Theorie.** Tevens opleiding voor examens. Spreekuur Dinsdag en Vrijdag 2—3. Riouwstraat 122, den Haag.

1ste Rang Familie Pension

aangeboden, op deftigen stand, fraaie omgeving. Ruime luchtige kamers. Uitstekende referentiën. Adres «Nervi», Jan Pieterszoon Coenstraat 24, Den Haag.

AU BON MARCHÉ - MODES.

Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Tulle, Linten, Bloemen, Veeren.
Wagenstraat 58, Den Haag.

Administratie-Kantoor „Insulinde".

Volgestort Kapitaal f 100.000.—
Prinsengracht 1087, Amsterdam.

Belast zich met: Het Administreeren en in bewaring nemen van fondsen en andere geldswaardige papieren. Het administreeren van alle roerende en onroerende goederen. Het koopen en verkoopen van Effecten en het uitvoeren van alle Beurszaken. Het geven van rentevergoeding in Rekening-Courant. Het nemen van gelden à deposito en het nemen en geven van gelden op prolongatie. Het wisselen van vreemd bankpapier en muntspeciën. Het verzilveren van coupons. Het syndicateeren en emitteeren van solide Maatschappijen.

Telegram-Adres: INSULA. *De Directie,*
A. C. ENGELBERTS. J. SCHEUER.

Correspondent voor 's-Gravenhage:
K. J. THOMAS, K. Emmakade 99.

Magazijn „HET ANKER", Veenestraat 49, Den Haag.

Indische Uitrustingen
voor DAMES en HEEREN,
in alle Prijzen.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT GRATIS en FRANCO.

TENTOONSTELLING

VAN

Indische Kunstnijverheid

in de Gothische Zaal te 's-Gravenhage,
tegenover het Koninklijk Paleis in het Noordeinde.

GROEP III.

Indische Weefsels, Javaansche Batiks en Oud-Indische Meubels.

Geopend iederen dag van 10 ure v.m. tot 5 ure n.m.

Entree voor leden van OOST en WEST (persoonlijk) VRIJ.

Voor Niet-Leden van af 15 September:

DONDERDAGS	**50** cents.
ZONDAGS en WOENSDAGS	**10** cents.
Alle andere dagen	**25** cents.

Voor leerlingen van onderwijsinrichtingen alle dagen **10** cents.

De tentoonstelling is Zondags geopend van *12—5* ure.

De uitgebreide CATALOGUS kost aan de bezoekers der Tentoonstelling f 0.30, in den handel, buiten het lokaal gekocht f 0.50.

J. Meeussen & Zoon,

KORTE POTEN 32, DEN HAAG.

MAGAZIJN

van Kantoor-, Schrijf- en Teekenbehoeften.

BUREAU ARTIKELEN.

Concurreerende Prijzen. Prima Kwaliteiten.

Haagsche Assurantie-Compagnie

voor Brand enz. van 1805.
te 's Gravenhage.
Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.
Directeuren:
W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.
Commissarissen:
Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT.
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

ERNEST CASSUTO

Tandarts,
PIETER BOTHSTRAAT No. 1,
BEZUIDENHOUT,
Den Haag.
SPREEKUUR dagelijks van **1** tot **5.**

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERHEID"

BREDA.
Behangerij, Meubelfabriek,
Stoffeerderij,
Bedden- en Matrassenfabriek.
Mart. Lefel-Oomen,
Hofleverancier.

Concureerendst adres voor compleete meubeleering.
Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering.
Geïllustreerde prijscatalogus Gratis en franco.

J. H. v. Horssen,

KLEEDERMAKER,
Luthersche Burgwal 19, Den Haag.

Steeds voorradig een nieuwe sorteering **Nouveauté's stoffen** waarvan de goederen tegen de navolgende prijzen geleverd worden:

Gekleed costuum. . .	van af f	34	tot f 56
Jaquet „ . . .	„ „	28	„ 46
Veston „ . . .	„ „	22	„ 42
Demi-Saisons . . .	„ „	16	„ 30
WinterJassen . . .	„ „	20	„ 56

Goed passende coupe en solide bewerking.

E.J.F. VAN DISSEL & ZONEN,

EINDHOVEN.
FABRIEK van
LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.
Inrichting voor het maken, borduren en festoneeren.
SPOEDIGE AFLEVERING.
PRIJSCOURANTEN alsmede ruime keuze van **STALEN en MODELLEN,**
worden op aanvrage franco toegezonden.
AGENTESSEN GEVRAAGD
met relatiën onder den gezoeden stand.

C. J. v. d. MEER,

Waldeck-Pyrmontkade 11, 11a, 13,
DEN HAAG.
HANDEL
in Wijnen, Binnen- en Buitenlandsche Bieren, Minerale en Medicinale Bronwateren en Gedistilleerd.
SPECIALITEIT
in Bordeaux-, Bourgogne-, Port-, Rijn- en Moezelwijnen.
Champagne en Cognac.

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCHE LLOYD"

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Oengaran	5 Oct.	17 Oct.	22 Oct.	11 Nov.	13 Nov.
Sindoro *	19 „	31 „	5 Nov.	25 „	27 „
Merapi	2 Nov.	14 Nov.	19 „	9 Dec.	11 Dec.
Salak	16 „	28 „	3 Dec.	23 „ 1902	25 „ 1902
Lawoe	30 „	12 Dec.	17 „	6 Jan.	8 Jan.
Ardjoeno	14 Dec.	26 „ 1902	31 „ 1902	20 „	22 „
Soembing	28 „ 1902	9 Jan.	14 Jan.	3 Febr.	5 Febr.
Gedé	11 Jan.	23 Jan.	28 „	17 Febr.	19 Febr.

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Courier dit Dubekart & Co.,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.